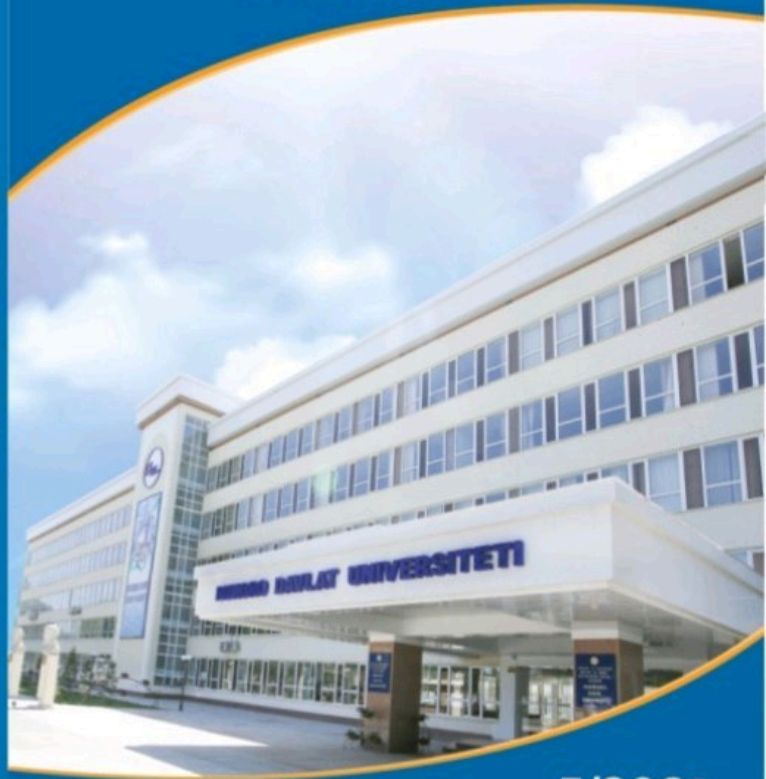

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI ILMIY AXBOROTI

Научный вестник Бухарского государственного университета
Scientific reports of Bukhara State University

5/2023

5/2023

<https://buxdu.uz>

E-ISSN 2181-1466

9 772181 146004

ISSN 2181-6875

9 772181 687004

@buxdu_uz

@buxdu1

@buxdu1

www.buxdu.uz

Хамраев Ю.Ю., Норова М.О.	Об однородных разностных схемах высокого порядка точности для краевой задачи с особенностью	110
TILSHUNOSLIK *** LINGUISTICS *** ЯЗЫКОЗНАНИЕ		
Asadov T.H.	Predmet-belgi ma'noli yasama so'zlar va ularning lug'atlardagi ifodasi	116
Rakhmatova M.M.	Pragmatic analyses of implicature in the novel "The fault in our stars" by John Green	122
Adizova N.I.	Badiiy matnning lingvostilistik tadqiqi va ijodkor uslubi	126
Alisoy H.H.	A comparative study of Lithuanian and old Prussian	133
Boltayeva N.R.	Siyosiy tilshunoslik fan sifatida	139
Axmedov A.R., Hamroyeva M.R.	Badiiy asarlardagi antroponimlarning lug'aviy qatlam masalasiga doir lingvistik tahlil va xulosalar	144
Mamaraximov S.	Leksemalarning barqarorlashishi hamda nutqiy ma'noning lisoniylashuvi	149
Mamatqulov A.	O'zbek tilida so'z yasalishi Azim Hojiyev nazdida	153
Mardonova S.O.	Muallif nutqi metaforalarining struktur-semantik tabiati xususida (U.Azim she'riyati misolida)	157
O'razov A.D.	Tog'ay Murod asarlarida evfemizmlar va disfemizmlardan foydalanish mahorati	161
Исақова З.З.	Тилшуносликдаги баҳо семантик категорияси ва ёндош семантик ҳодисалар	165
Шарипов Ж.	Сўз яшашда лисоний ва нолисоний омиллар	170
Шарипов Ф.Г.	Морфологик луғатларнинг яратилиши – янги амалий босқич калити	175
Saidov S.S.	An overview of corpus linguistics and its benefits in language teaching	180
Babayev M.T.	Nemis va o'zbek tillarida evfemizmlarni qiyosiy o'rganish	185
Niyozova Sh.T.	The contrastive analysis and research of national specificity of phraseological semantics	193
Seyidov R.R.	Effective approaches for teaching arabic: a comprehensive guide to enhancing language instruction	197
Abatov D.R.	Antroponimik indikatorlar va ularning xalq dostonlari matnida qo'llanishi (Qashqadaryo xalq baxshilari dostonlari misolida)	209
ADABIYOTSHUNOSLIK *** LITERARY CRITICISM *** ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ		
Annaxasanova I.B.	Analysis of scientific works on studies of Alisher Navoi in Russian orientalism in the XX century	213
Fozilova O'.F.	Firdavsiyning "Shohnoma" asarida navro'z va unga doir tushunchalarning yoritilishi	217
Jabbarova M.X.	Gi de Mopassan va Abdulla Qahhor asarlarida ayol obrazidagi ruhiyat tipologiyasi	223
Khabibova M.N.	Jeyms Joysning adabiy uslubi va asarlaridagi epistolyar texnika	229

MUALLIF NUTQI METAFORALARINING STRUKTUR-SEMANTIK TABIATI XUSUSIDA
(U.Azim she'riyati misolida)

Mardonova Sarvinoz Oripovna,
Buxoro davlat universiteti o'zbek tilshunosligi
va jurnalistika kafedrasida o'qituvchisi
s.o.mardonova@buxdu.uz

Annotatsiya: Mazkur maqolada metafora hodisasi, mazkur hodisa tadqiqi, metaforaning til va nutqqa munosabati, Usmon Azim she'riyatidagi metaforalar, xususan, muallif nutqi metaforalari, ularning ifodasi shoir ijodidan olingan she'riy parchalar orqali ochib berilgan.

Kalit so'zlar: leksema, leksik ma'no, sema, metafora, an'anaviy metafora, muallif nutqi metaforalari, o'xshatish, metonimiya, sinekdoxa, individual metafora, okkazional ma'no.

СТРУКТУРНО-СМЫСЛОВАЯ ПРИРОДА МЕТАФОР АВТОРСКОЙ РЕЧИ
(на примере поэзии У.Азима)

Аннотация: В данной статье рассматривается исследование метафоры, раскрывается отношение метафоры к языку и речи, разбираются метафоры в поэзии Усмана Азима, в частности, метафоры авторской речи, выражение которых показано через поэтические отрывки из творчества поэта.

Ключевые слова: лексема, лексическое значение, sema, metafora, традиционная metafora, metafora авторской речи, сравнение, метонимия, sinekdoxa, индивидуальная metafora, окказиональное значение.

STRUCTURAL AND SEMANTIC NATURE OF METAPHORS OF THE AUTHOR'S
SPEECH (on the example of U.Azim's poetry)

Abstract: This article discusses the study of metaphor, reveals the relationship of metaphor to language and speech, analyzes metaphors in the poetry of Usman Azim, in particular, the metaphors of the author's speech, the expression of which is shown through poetic passages from the poet's work.

Keywords: lexeme, lexical meaning, sememe, metaphor, traditional metaphor, author's speech metaphors, comparison, metonymy, synecdoche, individual metaphor, occasional meaning.

Kirish. So'zlarning ko'chma ma'no ifoda etishi turkiy so'zlarning o'zi kabi qadimiy hodisa sanaladi. Hatto qadimgi turkiy til lug'at qatlamida ham ko'plab so'zlarning qo'shimcha ma'nolar kasb etib ulgurangligi ma'lum. Buni Mahmud Koshg'ariyning "Devon-u lug'atit turk" asari ham tasdiqlaydi[2].

So'zning ko'chma ma'no kasb etishi til (lug'at qatlami)ning tadrijiy rivoji bilan bog'liq. Bu borada, ya'ni so'z (ma'no)ning serqirraligi [4], leksemaning mazmun plani, leksik ma'no va semantik qism [9,61-67], semema tarkibidagi semalar va ularning ifodasi [6,57-63], sememaning nutqqa xoslanishi, hosila semalarning vujudga kelishi borasida o'zbek tili leksikologiyasi hamda semasiologiyasida yetarlicha fikr-mulohazalar bayon etilgan.

So'z semantik taraqqiyoti, uning mantiqiy-semantik asosda tadqiqi borasida yaqin yillarda qilingan ishlar umumlashmasi sifatida M.Mirtojyevning "O'zbek tili semasiologiyasi" asarining nashr etilishi o'zbek tili leksikologiyasi va semasiologiyasi yutuqlaridan biri bo'ldi. Mazkur manbada leksik ma'no, leksik ma'noning semantik tarkibi, leksik ma'no taraqqiyoti, hosila ma'no (metafora, metonimiya, sinekdoxa va b.), leksik ma'noning kengayishi va torayishi, leksik ma'noning paradigmatic va sintagmatic munosabatlari, shuningdek, uzual ma'no va okkazional leksik ma'nolar haqida e'tiroflar mavjud[5,284].

O'zbek tilida metafora hodisasi va uning vujudga kelishi asoslari xususida bir qator tadqiqotlar amalga oshirilgan. O'zbek tilida metaforalar, ularning tabiati, yondosh hodisalarga munosabati haqidagi monografik plandagi ishlarning mavjudligi mazkur hodisa, ular atrofidagi muammolar yechimiga qaratilganligi bilan xarakterlanadi [7;8].

Ma'lumki, metaforalar so'zlar kabi o'z lingvopoetik xususiyatiga ko'ra doimiy (uzual) va individual metaforalarga bo'linadi. Har ikkala hodisa ham konnotativ ma'no bilan bog'liq. Badiiy matnda so'zdagi konnotatsiya muhim, bu konnotativ ma'noni harakatga keltirish ijodkor mahorati bilan bog'liq [11,32].

Bilamizki, monosemantik leksemaning bir va polisemantik leksemaning bir nechta (bu ham sanoqli) sememasi bo'lib, u nutqiy voqelanganda cheksizlik kasb etadi. Har bir qo'llanishdagi nutqiy ma'no o'ziga xos va qaytarilmas alohidalikdir. Ularning ma'no ifodalari so'zlovchi (muallif) maqsadiga mos holda yuzaga chiqadi. Biroq nutqiy ma'no qanchalik cheksizlik kasb etmasin, uning asosidagi semema alohida, yagonaligicha turaveradi.

Asosiy qism. Sememaning ijtimoiyligi va nutqiy ma'noning individualligi haqida aytish mumkinki, semema ijtimoiy shartlangan bo'lib, u til jamiyati a'zolarining "umum-mehnati" mahsuli va shu til jamiyati a'zolari uchun birday umumiy. Nutqiy ma'no esa har bir so'zlovchi uchun o'ziga xos – individual. Semema nutqda uni ushbu qo'llanishga xoslovchi turli vosita ta'siriga berilgan va juz'iydashgan holda «ko'rinish» beradi. Sememaning nutqiy ko'rinishida uni nutqqa xoslagan nolug'aviy vositaning ta'sir darajasi turlicha bo'ladi.

Metaforik ma'no hosil bo'lishi uchun quyidagidan biri sabab bo'ladi:

1) bir so'z boshqa so'zga nisbatan so'zlovchining ifoda maqsadiga ko'proq mos va muvofiq bo'ladi va shuning uchun birinchisi o'rnida ikkinchisi qo'llaniladi;

2) biror denotatning ifodalovchisi bo'lmaydi va ma'lum bir so'z boshqa denotatni ham ifodalash uchun qo'llanadi.

Demak, birinchi holda ko'chirilayotgan so'z denotatning ikkinchi atamasi bo'lsa, ikkinchi holda birinchi atamasidir. Masalan, *quyi* so'zi anglatadigan ma'noni *etak* so'zi qulayroq va to'laroq ifodalaganligi bois tog'ning quyi tomoniga nisbatan *etak* so'zi ishlatilgan. O'zbek tilida dengizdagi o'ziga xos jug'rofiy o'rinning nomi bo'lmaganligi bois *qo'ltiq* so'zi unga nisbatan ham qo'llanadi.

Metafora hodisasi, asosan, ot va fe'lda uchraydi: *Qush uchdi. Samolyot uchdi* qurilmalarining ikkinchisida *uchmoq* fe'li ifodalagan harakat qushning havodagi qanotlarini silkitib qilgan parvozigga o'xshaydi. Shu boisdan, *uchmoq* fe'li ifodalagan keyingi ma'no metaforik ma'no.

Metafora hosila ma'no hosil qilishning keng tarqalgan usuli sifatida badiiy uslubning, nutqning eng muhim vositasidan hisoblanadi. Metaforik hosila ma'no nutqda juda ko'p uchraydi. Ammo ularning lisoniylashgani – sememaga aylangani nisbatan kam. *Qanot* (samolyotning qanoti), *og'iz* (qopning og'zi) kabi leksemalarning ushbu hosila ma'nosi metaforik semema. Metaforik yo'l bilan hosil bo'lgan semema davrlar o'tishi bilan o'ziga xos atash semalari kasb etishi natijasida bosh sememasidan uzoqlashib, mustaqil holga kelishi, omonimik tabiatga ega bo'lishi mumkin.

Leksema ko'chma ma'noda qo'llanar ekan, uning sememasi tarkibidagi atash semasi so'nib, nutqiy voqelikka mos ravishda ifoda va vazifa semasi kuchayadi.

Konnotativ ma'no leksemaning ifoda semasi bilan uzviylik kasb etadi. Ifoda sema tarkibida mujassamlashgan holda bo'ladi [6,61]. Konnotatsiya badiiyat uchun xizmat qiladi, badiiy ifoda, obrazlilikni ta'minlaydi. Lekin har qanday konnotativ ma'noli so'z ham yozuvchining individual badiiyati uchun xizmat qilavermaydi. Shundan kelib chiqib, manbalarda konnotatsiyaning ikki ko'rinishi: ingerent va adgerent konnotatsiya [1,8] farqlanadi. Ingerent konnotatsiya nutqiy matndan tashqarida ham voqelanadigan, so'zning mavjud bo'lgan konnotativ ma'nosi bo'lsa, adgerent konnotatsiya ma'lum nutqiy matnda hosil bo'ladigan qo'shimcha ma'no sanaladi. Ijodkorlar doim ham ingerent konnotatsiyaga ko'na qolmaydi. Ular individual nutq uslubiyati uchun yangi-yangi ko'chimlar (muallif metaforalari) yaratadilar. Natijada betakror "ohorli" ko'chimlar, badiiy ifodalar yuzaga keladi.

Ayrim manbalarda "ingerent" va "adgerent" terminlari o'rnida "uzual" va "okkazional" ma'no tushunchalari qo'llanadi [5,40-47]. Tilshunos olim M. Mirtojyev ta'kidicha, so'zning uzual ma'nosi hamma vaqt ham umumlashgan xarakterda bo'ladi, okkazional ma'no (individual nutq metaforalari – M.S.) mohiyati bilan nutq hodisasi sanaladi. Aniq ifoda uchun nutqda hosil bo'lgan okkazional ma'no uzual ma'no tomon taraqqiy etadi. U ma'lum nutq sharoitida, ma'lum so'zlar qurshovidagi so'zda hosil bo'ladi [5,46].

M.Mirtojyev bu boradagi fikrlarini "okkazional ma'no har qancha yashamasin va tanilmasin, shu holatidan ko'ra taraqqiy etmaydi, uzual ma'noga o'tmaydi" tarzidagi jumla bilan tugatadi [5,46]. Mazkur fikrga to'la qo'shilib bo'lmaydi. Bir dalil ahamiyatliki, har qanday qo'shimcha ma'no dastlabki bosqichda, ilk davrda okkazional sanaladi, vaqt o'tib bu okkazionallik o'z o'rnini uzuallikka bo'shatib beradi. Xuddi shu fikrni individual metaforalarga nisbatan ham aytish mumkin. Agar mazkur ifodalar mantiqan asosli, shuningdek, til va tafakkur uzviyligi asosida yaratilgan bo'lsa, ularning qo'llanish maydoni kengayishi,

asardan asarga o'tishi mumkin. Masalan, *gul yuz* ifodasi mazkur qo'llanishning ilk davrida adgerent (okkazonal) konnotatsiya bo'lganligini izohlashga hojat ham, zarurat ham yo'q, nazarimizda.

Metafora bo'yicha ko'pgina ishlarda mavjud fikrlar deyarli bir-birini takrorlashiga guvoh bo'lamizki, mazkur hodisa borasida amalga oshirilishi lozim ishlar ko'lami keng.

O'zbek tilshunosligida prof. S.Karimovning mazkur masala haqidagi qarashlari ahamiyatli, olimning Zulfiya Isroilova ijodi misolida metafora hodisasiga bir qadar chuqurroq yondashganligiga guvoh bo'lishimiz mumkin. Tadqiqotchi metafora hodisasi bo'yicha fikr bildirar ekan "metafora ko'chma ma'noda qo'llangan so'zmi yoki so'zni kochma ma'noda qo'llash hodisasimi?" qabilidagi masalani ko'ndalang qo'yadi va metafora hodisasi haqida imkon qadar mantiqiy xulosalarga keladi [3,130-135]. Tadqiqotchi umumiy tilshunoslikdagi metafora haqidagi fikrlarni tahlil qila turib yozadi: "Metafora deganda, ayrim olingan ma'lum bir so'zni tushunish noto'g'ridir. Tilda matndan ajratilgan metafora-so'z yo'q, balki nutq jarayonida, keng ma'noda matnda so'zni metaforik qo'llash hodisasi bor. Metafora deganda ham matndagi metaforizatsiyalashgan so'z tushuniladi" [3,131]. S.Karimov tildagi frazeologizmlar, polisemantik so'zlar, omonim va sinonimlarning ko'payishiga, terminologiyaning boyishiga metaforizatsiya sababchi bo'la olishini aytadi.

Umuman, metafora hodisasi borasida aytilgan fikrlarga tayanib ayta olamizki, bu hodisa badiiy adabiyot tili uchun muhim tasviriy vositalardan sanaladi. Uning evaziga nutqning ifodaviyligi, ta'sirchanligi ortadi, obrazlilik ta'minlanadi.

Tadqiqotimiz asosi bo'lgan iste'dodli shoir Usmon Azim she'riyatida ham metaforalarning ikki ko'rinishi a) an'anaviy metaforalar; b) muallif nutqi metaforalari (o'xshatishlari) uchraydi.

Muallif nutqi metaforalari uzual metaforalar singari o'xshatishga tayanadi. Sir emaski, o'xshatish (sifatlash, epitet) badiiy matnda obrazlilik, ifodaviylikni ta'minlovchi eng qadimgi tasviriy vositalardan biri sanaladi. O'xshatishda to'rt unsur (o'xshatish subyekt, o'xshatish etaloni, o'xshatish asosi, o'xshatish vositasi) nazarda tutiladi. Masalan, Usmon Azimning "*Porlar quyosh – Barchinday bir qiz*" misrasida muallif nutqi o'xshatishi kuzatilib, mazkur o'rinda o'xshatishning to'rt unsuri – o'xshatish subyekt (quyosh), o'xshatish etaloni (Barchinday qiz), o'xshatish asosi (Barchinning go'zalligi), o'xshatish vositasi (-day) yaqqol kuzatiladi.

Muallif nutqi metaforalari, odatda, subyektiv sabablarga ko'ra yuzaga keladi. Til me'yorlariga mos holda yaratilgan individual nutq metaforalari matnda obrazlilik va ifodaviylikni ta'minlash bilan birga, lug'at qatlamimizning turli ma'no ifodalar bilan boyishiga ham xizmat qila oladi. Badiiy asarda ijodkor tomonidan badiiy niyatini ifodalash maqsadi bilan yasalgan, yaratilgan individual metaforalar yuqori estetik qiymatga ega bo'ladi. Ijodkor tomonidan yaratilgan ko'chimlar, asarda individual badiiyat uchun xizmat qiluvchi metaforalar (individual metaforalar) ham perifriza, oksyumoron, jonlantirish va h.k.lar kabi individual poetik vositalardan biri bo'la oladi.

Kuzatishlar ko'rsatdiki, individual nutq metaforalari metaforaning bir ko'rinishi sifatida, odatda, ikki turda uchraydi: a) to'g'ridan to'g'ri, o'xshatish vositalarsiz hosil bo'lgan individual metaforalar; b) o'xshatish vositalari bilan hosil bo'lgan individual metaforalar. Yana bir dalil ahamiyatliki, ko'pgina individual metaforalar epitet sifatida (ot turkumidagi so'zning belgi ifodasi uchun qo'llanishi sifatida) yuzaga kelganligini kuzatamiz.

Har qanday o'xshatishdan maqsad tasavvur qilish murakkabroq bo'lgan tushunchalarini oydinlashtirishdan iboratdir. Bunda muayyan bir narsa-hodisa, belgi-xususiyat, harakat va holat o'quvchi uchun betakror, go'zal ifodalar bilan namoyon etiladi.

Individual metaforalar she'riyatda muhim o'ringa ega, chunki asil badiiy ma'no individuallikning ko'rinishi, uning tub asosi hisoblanadi. Buning isboti sifatida iste'dodli shoir Usmon Azimning birgina dunyo so'ziga nisbatan 80 ga yaqin sifatlovchi so'z qo'llagani, ularning katta qismi individual metaforalar ekanligini keltirish mumkin. Misollarni kuzatamiz: *aziz dunyo, ayyor dunyo, arzimas dunyo, bag'ri keng dunyo, bedor dunyo, behadik dunyo, borishsiz dunyo, gulkor cholg'u dunyo, gul xor yohu dunyo, gung dunyo, go'zal dunyo, dengizli dunyo, yolg'on dunyo, yolg'onchi dunyo, yorug' dunyo, yo'llarsiz dunyo, kam dunyo, keksa dunyo, kelishsiz dunyo, keng dunyo, kimsasiz dunyo, ko'zi ko'r dunyo, ko'lماك dunyo, kunsiz dunyo, lol dunyo, mayxona dunyo, mard dunyo, mast dunyo, mast-alast dunyo, nafis dunyo, noto'kis dunyo, og'ir dunyo, ona dunyo, osmonsiz dunyo, parishon dunyo, puldunyo dunyo, sag'ir dunyo, saraton dunyo, sarg'aygan dunyo, sehrlil dunyo, sovuq dunyo, sog'ingan dunyo, sodda dunyo, temir dunyo, tinch dunyo, toza dunyo, tor dunyo, tosh dunyo, toshdil dunyo, toshli dunyo, to'rt burchak dunyo, uzun sado dunyo, xazonrez dunyo, xo'rlangan dunyo, chin dunyo, she'rsiz dunyo, sho'rlik dunyo, ezgu dunyo, ertakli dunyo, yuraksiz dunyo, yashil dunyo, o'yinchoq dunyo, o'tar dunyo, qavat-qavat dunyo, qon jilg'a dunyo, qonuniy dunyo,*

qo'shiqchi dunyo, g'azabkor dunyo, g'alva dunyo, g'alvir dunyo, g'arib dunyo, g'urbat dunyo, g'ussali dunyo kabi.

Mazkur misollardan *aziz dunyo, arzimas dunyo, bag'ri keng dunyo, go'zal dunyo, yolg'on dunyo, yolg'onchi dunyo, yorug' dunyo, tor dunyo* kabilar so'zning semantik strukturasi kiradigan, an'anaviy o'xshatish (ingerent konnotatsiya) hisoblanadi, *gung dunyo, yo'llarsiz dunyo, kam dunyo, kelishsiz dunyo, ko'zi ko'r dunyo, ko'lmak dunyo, osmonsiz dunyo, parishon dunyo, puldunyo dunyo, sag'ir dunyo, saraton dunyo, sarg'aygan dunyo, sehrli dunyo, sovuq dunyo, temir dunyo, to'rt burchak dunyo, uzun sado dunyo, ertakli dunyo, yuraksiz dunyo, qavat-qavat dunyo, qon jilg'a dunyo, g'arib dunyo, g'urbat dunyo, g'ussali dunyo* kabilar Usmon Azimning individual metaforalari, nutqiy metaforalar (adgerent konnotatsiya) sanaladi. Ko'rinadiki, nutqiy konnotatsiya original, "ohorli" bo'lib, badiiylikni ta'minlaydi, bir o'qishdayoq ta'sir etadi, diqqatni tortadi va o'quvchini chorlashda xarakterli hisoblanadi.

Ma'lumki, ijodkor "o'z yasamasi"ni – ijod mahsulini shu til egalari lug'at qatlamidan qat'iy o'rin olishi, shu til lug'at tarkibiga o'rnashib qolishini maqsad qilmaydi. U so'zni muayyan bir vaziyat talabiga ko'ra, zarurat mahsuli sifatida yaratadi. Yaratgan yangi so'zlari orqali o'quvchining diqqatini qaratishga, unga estetik zavq ulashishga harakat qiladi. Adabiyotning, xususan, she'riyatning asl maqsadlaridan biri ham shu.

Xulosa. Yuqorida keltirilgan misollardagi yangi epitetlar (nutqiy konnotatsiya) okkazonal bo'lib, o'quvchida ijodkor jimjimadorlikka berilgandek taassurot uyg'otishi mumkindir. Ammo ilhomlangan ijodkor doim ham lug'at qatlamidagi mavjud ko'chimlarga ko'na qolmaydi.

Muallif nutqi metaforalari Usmon Azim she'riyatidagi quyidagi ifodalarda ham kuzatiladi:

1. *Qor – billurtan farishta.* ("Qor")
2. *Bu dunyoning ismi gulmas,*
Puldunyodir bu dunyo. ("Eski qo'shiq")
3. *Azizlik taxtidan tushgan azizim,*
Zulmatgoh xonaning ichida yorim. ("Azizlik taxti")
4. *Chizavergin iymonimni.*
Imongoh yurak oppoq. ("Yurak")

Mazkur misollarda *qor – billurtan farishta, puldunyo dunyo, zulmatgoh xona, imongoh yurak* kabilar individual metaforalar sifatida baholash mumkin.

Ko'rinadiki, Usmon Azim ijodidagi yangi ko'chimlar nutqning ifoda imkoniyatlarini kengaytirishga qo'l kelgan. Shoir polisemantik so'zlardan samarali foydalanib, ular ma'no imkoniyatini kengayishiga ham ma'lum darajada hissa qo'shdi. Mazkur ko'chimlar matnga betakror jarangdorlik va musiqiylik, go'zallik va xalqchilik baxsh etgan. Umuman, Usmon Azim ijodida tuyg'ular ta'sirchanligi va obrazlar teranligini ta'minlashda individual metaforalar alohida o'rin tutgan.

Xullas, badiiy adabiyotda o'rinni, jo'yali, topib aytilgan tasvir, ko'chim – muallif nutqi (individual nutq) metaforalari o'zining emotsionalligi, ta'sirchan va ifodaviyligi, shuningdek, badiiyat va obrazlilikni ta'minlashdagi ahamiyati bilan alohidalik kasb etadi. Shoir Usmon Azimning muallif nutqi metaforalari ta'sirchanligi, "ohorli"ligi, ifodaviyligi, betakrorligi bilan alohidalik kasb etishi kuzatildi.

ADABIYOTLAR:

1. *Ҳоҗиев А. Тилишунослик терминларининг изоҳли лугати. –Т.: "Ўз. мил. энцик давлат нашриёти", 2002.*
2. *Кошгарий М. Дувону лугатит турк. 3 жилд. С.Муталлибов тахрири остида. –Т.:1960-1963.*
3. *Каримов С. Зулфия асарлари лингвостилистикаси. Монография. – Самарқанд, 2006.*
4. *Мадраҳимов И. Сўзнинг серқирралиги ва уни таснифлаш асослари. НДА. –Т.: 1993.*
5. *Миртожиев М. Ўзбек тили семасиологияси. –Т.: Мумтоз сўз, 2010.*
6. *Неъматов Ҳ., Расулов Р. Ўзбек тили систем лексикологияси асослари. –Т.: Ўқитувчи, 1995.*
7. *Қобулжонов Г. Метафоранинг системавий лингвистик талқини. НДА. –Т.:2000.*
8. *Сувонова Р. Ўзбек тилида метонимия. НДА. – С.,2001.*
9. *Турсунов У. ва б. Ҳозирги ўзбек адабий тили. Дарслик.–Т.: Ўзбекистон, 1992.*
10. *Умирова С. Ўзбек шеърятини лингвистик воситалар ва поэтик индивидуаллик (У.Азим шеърятини мисолида). НД. – Самарқанд, 2019.*
11. *Юлдашев М. Бадий матннинг лингвопоэтик тадқиқи. ДДА. –Т.:2009.*
12. *Ўзбек тилининг изоҳли лугати. 1-жилд. –Т.: "Ўзбекистон миллий энциклопедияси", 2006.*